

LA BASE DE L'ECONOMIA SÓN LES PERSONES, NO EL DINER

ARCADI OLIVERES BOADELLA

Barcelona, Catalunya

Quan un llunyà 1963 vaig trepitjar per primera vegada la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat de Barcelona, vaig rebre l'única definició que em va quedar gravada al llarg de la carrera: "L'economia és aquella ciència que estudia l'aprofitament dels recursos escassos que ens subministra la natura, per transformar-los i obtenir-ne béns i serveis que siguin útils per cobrir les necessitats humanes (segons alguns, il·limitades)".

Mai hem estat tan a prop i alhora tan lluny d'aconseguir aquest objectiu. En efecte, per primera vegada en la història de la humanitat la producció d'aliments supera les necessitats de la població mundial, podria haver-hi un accés universal a l'aigua potable, als medicaments, a la vivenda i a l'educació. Disposem d'amplíssims mitjans d'informació, de sistemes d'alerta imminent en cas de catàstrofes naturals, de rapidesa en el transport i de progrés tècnic de les més diverses menes.

Això no obstant, mai com ara tanta gent ha mort diàriament de fam, les diferències entre rics i pobres, tant en l'àmbit mundial com dins dels estats, han sigut tan grans, i tampoc la destrossa de la natura i l'esgotament dels recursos havia assolit les dimensions actuals.

Per què hem arribat fins aquí?

La resposta la podem trobar en algunes raons, totes elles relacionades amb l'afany de lucre, amb el domini de les finances, amb l'exuberant voluntat d'acaparament i que podria resumir-se en una notable manca d'ètica en la vida econòmica. Alguns mecanismes perversos dominen les relacions de producció, de distribució i de consum i sembla que tant les escoles de pensament econòmic vigents com els mitjans de comunicació avalen sense cap escrúpol aquesta mena de comportaments.

Canviar l'actual funcionament de l'economia hauria d'implicar, sens cap mena de dubte, la desaparició del capitalisme neoliberal i el sorgiment d'un sistema socioeconòmic que complís amb els requisits de la definició inicial. És ben cert que no tenim pas

en reserva aquest nou sistema però sí alguns dels seus elements. El primer d'ells hauria de ser capaç d'eliminar la fam, el més vergonyós dels lacres socials. Assolir la sobirania alimentària és possible mitjançant un bon repartiment de terres, l'opció de produccions per al consum i no per a l'exportació, l'aprofitament no abusi de la pesca, l'eliminació dels transgènics i la prioritització d'algunes inversions imprescindibles (formació professional agrària, regadius, maquinària, granges, etc.).

En aquest nou enfocament de l'economia, el control de les companyies transnacionals resulta igualment necessari, tant pel que es refereix a les seves formes de contractació i de subcontractació com als seus comportaments comercials, tecnològics, fiscals i ambientals.

L'àmbit financer requereix una transformació radical en la qual desapareguin les actuacions i els mercats especulatius, que es doti d'una forta banca pública, que eximeixi de privilegis els bancs i que sigui capaç de promoure, amén de monedes locals, una banca ètica en la qual no existeixen interessos usurers, en la qual les inversions es dirigeixin a la utilitat dels ciutadans i en la qual el diner s'entengui com a intermediari –no lucratiu– que merament catalitzi les operacions econòmiques. Per descomptat, també una estructura de funcionament en la qual les pensions siguin sempre i exclusivament públiques, i en la qual els agents de les finances responguin davant la llei com qualsevol ciutadà. Tampoc es pot oblidar en aquest apartat la necessitat d'un sistema tributari progressiu, la desaparició dels paradisos fiscals i l'aplicació d'un sistema de renda bàsic universal.

En les relacions econòmiques internacionals haurien de fixar-se igualment determinats objectius d'equitat com l'establiment de modalitats de comerç just, les transferències de tecnologia sense cap mena de cost, juntament a l'estricta limitació dels drets de patent, la ràpida abolició del deute extern dels països del sud, l'increment més que notable de la cooperació al desenvolupament i la radical desaparició

de les despeses militars. I en aquest capítol hauria de convenir-se igualment la retirada de qualsevol impediment a les migracions: el planeta és de tothom i res ni ningú hauria de tenir capacitat per establir fronteres ni controls als fluxos de població: es tracta d'un principi ètic fonamental.

Des de l'òptica social, els elevats nivells de desocupació que s'estan produint en un gran nombre de països, exigeixen replantejar-se amb rapidesa la reducció de la jornada laboral (amb disminució d'hores, amb augment de dies de vacances o amb anticipació de la jubilació) i la potenciació de feines a mitja jornada o a mitja dedicació. No es pot pretendre mantenir jornades de vuit hores quan afortunadament el progrés tècnic les fa innecessàries. Però les estructures empresarials també s'han de canviar per anar-se dirigint cap a formes d'estructura cooperativa en les quals la poc recomanable separació entre el capital i el treball vagi desapareixent. Aquest hauria de ser un dels elements bàsics en la gestació d'un nou i imprescindible sistema econòmic.

Nou sistema econòmic que hauria d'assumir en qualsevol cas el repte de donar un veritable sentit a les ara més que dèbils democràcies. D'una banda, l'establiment de formes de governabilitat que donin més poder a les institucions més properes als ciutadans, és a dir, aplicant el principi de subsidiarietat, i de l'altra l'eliminació del poder polític de les estructures sense cap representació popular, com les empreses transnacionals, els grans establiments financers, els mitjans de comunicació més potents i els grups de pressió que defensen estrictament interessos corporatius (G-8, Fòrum Econòmic de Davos, Club Bilderberg, etc.).

Naturalment totes aquestes propostes haurien d'enquadrar-se en la preocupació sobre el futur del planeta. Un planeta en el qual mil milions de persones, abocades al consum irracional, obliguen els altres sis mil milions a mantenir-se en infranquejables estadis de pobresa i, el que potser encara sigui pitjor, condemnem les futures generacions a conflictes per a recursos i a una innecessària disputa per una supervivència que podria quedar garantida si els benestants de la Terra optéssim d'una vegada per totes pel decreixement i amb això avancéssim cap a una economia al servei de les persones.

ERADICAR LA FAM A L'AMÈRICA LLATINA

EL 2025

Reportatge de Yara Aquino
Agència Brasil

Llatinoamèrica pot eradicar la fam el 2025, afirma el nou director general de la FAO. És una meta viable per als països de l'Amèrica Llatina, segons l'avaluació del director general de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i Alimentació (FAO), el brasiler José Graziano.

"La meta per al mil·lenni proposada per l'ONU és que, d'aquí al 2015, s'ha de reduir a la meitat el nombre de persones que passen gana. Serà una tasca molt difícil arribar a aquesta xifra per a bona part dels països, sobretot els més pobres. L'Amèrica Llatina es proposa tenir eradicada la fam l'any 2025, cosa que trobo perfectament viable", va dir.

Com a representant regional de la FAO a l'Amèrica Llatina, José Graziano ha aconseguit que els països de Llatinoamèrica fossin els primers a assumir el compromís d'eradicar la fam l'any 2025.

Graziano ha observat que alguns governants, sobretot els de països on no hi ha un sistema democràtic, no estan interessats a acabar amb la fam. Canviar la realitat en aquests països és un dels objectius de la seva gestió al capdavant de la FAO, que comença el gener del 2012. "Hi ha països que s'acomoden en aquesta exclusió social per tal de mantenir el domini d'una minoria. És per això que dic que acabar amb la fam no interessa a tothom, ja que aquesta pot fer canviar els governs. Crec que arribar a un sistema democràtic també és una condició *sine qua non* per acabar amb la fam", va dir.

L'elecció de José Graziano com a director general de la FAO va tenir lloc el mes de juny. Amb el suport del govern brasiler, Graziano va ser elegit amb 92 dels 180 vots, i ocuparà el càrrec durant el període que va de gener del 2012 fins al juliol del 2015.

Ell atribueix el nomenament d'un brasiler per al càrrec al canvi d'imatge que el Brasil ha adquirit a l'exterior. "Em fa l'efecte que aquesta ha sigut la raó de més pes per a la victòria: l'expectativa que el Brasil representa avui al món de trobar un nou camí de desenvolupament. El Brasil és vist com un país que pot fer de pont als països que estan en vies de desenvolupament amb una proposta diferent dels que ja estan desenvolupats".